

РЕЦЕНЗИЯ

по конкурса за заемане на академичната длъжност „ПРОФЕСОР” по:
област на висше образование 8. Изкуства, професионално направление 8.3.
„Музикално и танцово изкуство”
(музикознание и музикално-изпълнителско изкуство-пиано),
обнародван в ДВ, бр. 71 от 13.09.2016 г.

с единствен кандидат ИЛИЯ НИКОЛОВ ЧЕРНАЕВ

Рецензент: проф. Стела /Стилияна/ Димитрова – Майсторова

Когато за един професионалист е дошъл моментът да протегне ръка към най-високата академична длъжност „Професор”, за рецензентът е необходимо да погледне неговото цялостно развитие до този момент и да се опита да открие индивидуалните, лични постижения, за да може да има самочувствието да бъде съдник.

Съдбата ме е свързала с *Илия Чернаев* още от далечната 1987 година, когато той постъпи в класа на професорите *Джулия и Константин Ганеви*, чийто асистент бях тогава. За него се заговори още от ранната му възраст като за изключително надарен пианист и дори си спомням думите на проф. *Снежина Гълъбова*, която и до сега повтаря, че не е имала толкова завършен студент. Тя казваше: „той от първия си урок беше роден професор. Излишно беше да му се обяснява каквото и да било”.

В последствие ние двамата с *Илия* заработихме като екип в продължение на много години. Студентите ни радваха с многобройните си международни и български награди, отличия, престижни участия като солисти на СО, със солови рецитали...

В този период нашият общ клас осъществи няколко крупни проекти, като интеграл на 24-те прелюдии и фуги на Шостакович в к.з. „България” във връзка с 90-та годишнина от рождението му; отново 24-те прелюдии и фуги, както и двата клавири концерта на Шостакович за неговата вече 100 годишнина в залата на НМА и интеграл на клавиририте сонати на Моцарт и Прокофиев в зала 9 на НДК. Това беше изключителен шанс за натрупване на безценен опит както за младите така и за нас – педагозите.

В последните 3-4 години класът на *Чернаев* се оформи като самостоятелен и за много кратък период неговите лични възпитаници спечелиха наградите: **III награда** на Международния клавирирен конкурс „*Реза*” в Истанбул/Турция; **I награда и Специалната награда на публиката** на Международния клавирирен конкурс „*Флоринда Сантос*” в Порто/Португалия; **II награда** на международния конкурс „*От Бах до джаз*” в Париж/Франция; два пъти **I награда** на Четвъртия международен младежки клавирирен конкурс в Гевгелия/Македония; **I награда** в категорията „*Клавирирно дуо*” на XIV Международен клавирирен конкурс в Ниш, Сърбия.

Продължавам изброяването на успехите с наградите от Академичните конкурси; с многобройните участия на студентите като солисти, вкл. със СФ както и със СО в София, Видин, Пазарджик, Стара Загора; повечето са били активни участници в различни майсторски класове; имат изяви на различни подиуми у нас и в чужбина като Великобритания (вкл. с оркестър), Португалия, Германия, Сърбия, Босна и Херцеговина. Имената на тези негови талантиливи възпитаници са: *Мария Каракушева, Александър Ботушаров, Александър Васев, Веселина Чакърова, Сибел Зейнелова, Марина Симеонова, Тина Сайяд, Хуанг Шуай, Никола Георгиев*. Те са деветима, а към тях мога

да прибавя и много други от общата ни съвместна работа като: *Виктор Вълков, Надежда Цанова, Иван Павлов, Стилияна Иванова, Александра Радулова, Дария Йовчева* – и шестимата са били солисти на СФ и с многобройни престижни награди... Списъкът наистина е много дълъг и стирам до тук.

Илия Чернаев е роден на 20 юли 1968 в семейство на професионални музиканти. Майка му е пианистка, ученичка на *Димитър Ненов*, а баща му е цигулар. През 1973 започва да свири на пиано при *доцент Лидия Кутева*.

Завършва НМУ „*Л. Пипков*”, София през 1997 при *професор д-р Милена Куртева*.

Със степен магистър се дипломира през 1991 в НМА „*Проф. Панчо Владигеров*”, София при *професорите Джулия и Константин Ганеви*.

1991 е годината за неговото участие в майсторски класове по пиано в Брюксел при *професор Акиле Делле-Вине Фабри* и в „*Моцартеум*”, Залцбург при *професорите Жермен Муни и Татяна Николаева*.

И седмината изброени педагози са едни от най-добрите в България както и в чужбина за периода на неговото обучение и считам този факт за определен шанс в професионалната биография на *Илия Чернаев*.

От февруари 1992 започва неговият стаж като педагог (**общо 24 години до сега**) първо като хоноруван асистент, от ноември 2004 - главен асистент в НМА „*Проф. П. Владигеров*”, София, през 2012 придобива образователната и научна степен „*Доктор*” по музикознание и музикални изкуства, а през 2013 е назначен на академичната длъжност „*Доцент*” към *Клавираната катедра* на Националната музикална академия в София.

Професионална творческа дейност:

А. Солови рецитали: в България, Полша, Гърция, Италия, Република Южна Африка, Австрия, Испания и Швейцария. *Получава специална грамота* от Министерството на културата на Полша за Шопеновите си рецитали във Варшава през 1989 година.

Б. Фестивали: „*Софийски музикални седмици*”, „*Варненско лято*”, „*Февруарски дни*”, Русе, *Европейски музикален фестивал*, София, „*ppIANISSIMO*”, София, „*Лауреатски дни Катя Попова*”, Плевен, „*Салон на изкуствата*”, София и фестивала „*София-Европ*”.

В. Оркестри: Бил е солист в България на филхармониите в: София, Русе, Варна, Плевен; на СО на БНР; на симфоничните оркестри в Пазарджик и Разград; на камерен оркестър „*България*”, Добрич; камерен оркестър „*Амадеус*”, София; на камерен оркестър „*Симфониета*”, София; на камерен оркестър „*Колегиум Музикум*”, Баня; на Дамски камерен оркестър, София и Габровския камерен оркестър както и в чужбина на: Симфоничния оркестър на Клуз/Румъния, на Националния симфоничен оркестър и Симфоничния оркестър „*Трансваал*” на Република Южна Африка. Осъществил е концертни турнета със симфоничните оркестри на Кейптаун и Дърбън, Република Южна Африка.

Г. Звукозаписна дейност: Записвал е за БНР, БНТ и за Националното Радио и Телевизия на Република Южна Африка.

Осъществени са 29 записа в БНР на композиторите: *Бах, Моцарт, Брамс, Равел, Дворжак, Стравински, Пуленк, Ал. Танев.*

Някои от записите: *Шнитке* – Сюита „Гогол” и Сюита в старинен стил; *Прокофиев* – Сюита „Война и мир” и *Б. Танева* „Пепеляшка” са единствени записи в Националното ни радио до този момент.

Д. Премиери: Осъществил е редица световни и национални премиери на произведения от *Рамо, Прокофиев, Бритън, Шнитке, Лигети, Л. Денев, Ал. Младенов и Б. Танева.*

Е. Като педагог: Бил е член на жури международни клавирни конкурси в Ниш и Вранье/ Сърбия. Водил е *майсторски класове* по пиано във Виена/Австрия, Ниш/Сърбия и Лондон/Великобритания. Студентите му печелят многобройни награди на наши и международни конкурси.

Ж. През 2011 издава книгата (издателство „Ком”) със заглавие: „*Сцената – Голгота, наркотик или ежедневието...*”, разглеждаща етапите на развитие, предпоставките и факторите, влияещи на музикално-сценичното изпълнение.

Първо, накратко, ще коментирам представената *концертна дейност*.

Това наистина е лесно, защото името на *Илия Чернаев* е познато на нашата музикална общественост от много години като синоним на ярък, изключително талантлив пианист. Доказателство за това са и неговите многобройни награди от български и международни реномирани клавирни конкурси като:

III награда в Усти на Лабем/Чехия 1983; **I награда** в Марсала/Италия 1987; **I награда** „Шопен” в София 1989 и **III награда и специалната награда** (за най-добро изпълнение на концерт от Моцарт) на конкурса „UNISA” в Претория/Република Южна Африка 1990.

Приложената **СПРАВКА** за творческа дейност, която *Чернаев* предлага като хабилитационен труд, включва педагогическата и концертната му активност от заемането на академичната длъжност „*доцент*” до настоящия момент (**февруари 2013 – октомври 2016**). В нея прави силно впечатление педантично точният подбор на изяви, групирани в три различни сфери. В първата – концертни изпълнения - те са осъществени в три различни държави – България, Великобритания и Швейцария.

В раздела **ИЗПЪЛНИТЕЛСКА ДЕЙНОСТ** предложените акценти са изяви в три различни формата – *рецитал; солист на симфоничен оркестър и във формацията клавирно дуо (съвместно с Боян Коларов).*

А/ Рециталът е осъществен през месец октомври на 2015 в зала „Аудиториум” на „*Мюзик ол*” в Лондон/Великобритания с програма: *Шостакович* – пет прелюдии и фуги; *Мусоргски* – Картини от една изложба. Мога да коментирам, че многократно съм слушала изпълнения на произведения от *Шостакович* на *Илия* и съм убедена, че тези интерпретации са били на изключително ниво. *Шостакович* е знаков, за да не кажа „любим” композитор на *Чернаев*. Той познава в детайли творчеството на този гений на 20 век, подвластен е на сложния психологизъм и магнетичен мащаб на *Шостакович*. Някои фуги са репертоарен връх на *Илия* и това е добре известен факт за познавачи на неговото интерпретаторско изкуство. А включването на *Картините от Мусоргски* в този концерт говори за амбицията на *Чернаев* да защити себе си на лондонска сцена,

със своето многократно доказало се великолепно изпълнение на крупната творба. Тези произведения са гарантирано от „кухнята на майстора“ *Чернаев*.

Б/ Втората представена изява в този раздел се осъществява през месец юни 2014 в з. „*Маестро Георги Атанасов*“, Пазарджик. *Илия Чернаев* е Солист на Симфоничния оркестър с *Бетовен* – концерт за пиано и оркестър No 5. Диригент – Бин Ву (САЩ). Отново *Чернаев* залага на сигурно – това е най-често изпълняваният от него концерт. Свидетел съм, че той за 3 дена е в състояние да го възстанови и изпълни на голяма сцена. Изключително обигран и сигурен е *Чернаев* в своята интерпретация. Концертът със симфоничния си мащаб отново се родее с най-силните пианистични качества на *Илия* и е преодоляно предизвикателство за неговата интерпретаторска стихия.

В/ Концертът на клавирното дуо *Илия Чернаев/Боян Коларов* е осъществен през месец ноември на 2013 в Шпрайтенбах/Швейцария с програма за четири ръце: *Мусоргски, Чайковски, Бизе, Шуберт и Дворжак*. Програмата е много интересна – романтични миниатюри - която се възприема изключително благосклонно от публиката. За нивото на изнесения концерт, по обективни причини, не мога да взема отношение. Но, за щастие, съм била педагога и на *Боян Коларов*, партньорът му в този концерт, и прекрасно познавам както ансамбловите качества на двамата, така и натюрелът им като пианисти. И двамата са изключителни музиканти като чувствителност, професионализъм и естетически принципи. Огромният опит на *Илия* като член на клавирното дуо с *проф. д-р Борислава Танева* както и високите отличия спечелени от тях на международния подиум не оставят и капка съмнение за качеството на реализирания концерт в Швейцария. Сега е моментът да припомня, че двамата с *Борислава* печелят: две **I награди** в Калтанисета и Рим/Италия; **III награда** в Токио/ Япония и **II награда** на международния конкурс за клавирни дуа „*Зайлер*“ в Крит, Гърция.

И трите предложени изяви са плод на най-силната интерпретаторска природа на *Чернаев* – покриват трите му основни и любими стила – Класика, Романтика и Съвременност. Текстът, с който *Чернаев* представя избора си за концертните изяви сам по себе си говори много. Изкушавам се да цитирам малко от него: „*Самотата*“ на сцената по време на един рецитал, когато произведенията на гениални творци звучат през призмата на изпълнителската индивидуалност; великолепието на различните тембри, съчетани в концертите за пиано и оркестър; както и удоволствието от ансамбловото музициране, са трите основни форми на сценичните изяви. Убеден съм, че опитът ми във всяка една от тях, освен личните ми успехи като изпълнител, е полезен и за моите студенти в работата ми с тях. Доказателства за това са както техните международни награди на клавирни конкурси като солисти или във формацията клавирно дуо, така и рециталните им изяви и изпълнения на концерти за пиано и оркестър”. (край на цит.)

Чрез словото на самия *Чернаев* естествено се придвижваме и до другите два основни раздела в **Справката**. Допълнително бих ги обобщила като категорията ПЕДАГОГИКА. От едната страна са сериозните успехи на неговите ученици които са носители на награди от международни клавирни конкурси във Франция, Португалия, Тунис, Хонг Конг, Турция, Сърбия, Македония и Румъния, както и от Академичните клавирни конкурси, провеждани ежегодно в НМА „*Проф. Панчо Владигеров*“, а от друга – неговите изяви и като *участия в жури* и като *водец майсторски класове* по клавирна интерпретация в музикалното училище „*Мюзик ол*“ в Лондон и в Университета в Ниш/Сърбия.

Награден е със специална *Грамота за педагогически постижения* от международния клавирен фестивал „*Пера*” в Истанбул/Турция, 2014.

Предложените изяви са: Проведен майсторски клас (юни 2014) и изнесена лекция на тема „*Психологически аспекти на сценичната треска и влиянието ѝ на концертните изяви*” в Консерваториум Частен Университет във Виена по програмата „*Еразъм*”.

Участвали са студенти от Австрия, Русия, Испания, Япония, Южна Корея и Турция. *Чернаев* отбелязва, че: **цит.** „Получих много поздравления за живото, компетентно и интересно представяне на тази „*безкрайна*” и рядко разработвана тема”. **(край на цит.)**

Мога да добавя, че въпреки, че не съм била свидетел, многократно съм слушала анализи и коментари на *Илия*, който не само има какво да каже, но говори великолепно, артистично и освободено, силно заангажиращо и „*младите*” го слушат в захлас. „*Разказът*” на *Чернаев* винаги е много интелигентен, с богат гъвкав и находчив в изразите език и с удивително чувство за хумор. Мисълта му е ясна, а ерудицията впечатляваща.

Чернаев е бил член на журито в три последователни години - 2014, 15 и 2016 - на Международния клавирен конкурс във Вранье/Сърбия. През 2016 е поканен и за член на журито на XIV Международен клавирен конкурс в Ниш/Сърбия.

В същите три последователни години негови студенти печелят три *международни конкурси, проведени на три континента – Европа, Азия и Африка.*

През 2014 *Марина Симеонова* получава **I награда** на международния клавирен конкурс „*Млади таланти*” в Тунис.

През 2015 *Александър Васев* получава **I награда** на международния клавирен конкурс в Крайова/Румъния както и **Специалната награда** на конкурса.

А през 2016 *Хуанг Шуай* печели **II награда** в раздела „*Бетовен*” и **III награда** в раздела „*Лист*” на Международния клавирен конкурс в Хонг Конг.

Считам, че фактите говорят сами и не е необходимо да бъдат коментирани.

В приложения допълнителен списък правят впечатление и още два рецитала – Бетовенов и Бахов. Първият рецитал е с четири сонати от *Бетовен* (**ор. 2, No 3; ор. 26; ор. 78 и ор. 53**) през декември 2013 в Килванген/Швейцария, а вторият - Рецитал в Нойенхоф/Швейцария, 2016 с програма: *Й.С. Бах* – Италиански концерт, пет прелюдии и фуги от „*Добре темперирано пиано*” и Хроматична фантазия и фуга. Програмата е майсторски подбрана и е от елитния клавирен репертоар.

Моят коментар като рецензент е:

Представената дейност е богата и разностранна. Някои от включените произведения са от изключителна пианистична трудност, а интерпретационните проблеми предполагат високо изпълнителско ниво, натрупана култура и сериозен творчески капацитет.

Налице е професионална дейност с подчертан *приносен* характер за *българската музикална култура* и с доказан обществен резонанс.

Проведеният майсторски клас във Виена/Австрия и изнесената лекция в рамките на курса с тема „*Психологически аспекти на сценичната треска и влиянието ѝ на концертните*

изяви” са предложени в творческата му дейност. Проблемът за сценичната треска е фундаментален за всеки, чийто живот преминава на сцената. За тези проблеми може да пише само артист, познаващ в детайли това специфично психофизиологично състояние. *Илия* отдавна е провокиран от тази проблематика и още **в своята книга** достигна до забележителни обосновки. Издадена през 2011 **тя** е един твърде нестандартен и едновременно с това много интересен анализ на „*Сцената*” като концертен подиум и място за професионална реализация на музиканта.

Чернаев разглежда основно психологично-обусловени причини при различни проблеми и се занимава с изследването на психофизиологичните основи на паметта и връзката ѝ със слуха като **фундаментално условие за преодоляване на сценичната треска** и освобождаването на творческия артистичен потенциал на младия музикант;

Чрез многопластов и всеобхватен анализ и благодарение на силно лично изстрадано отношение към проблемите, *Чернаев* успя с почти хирургическия подход към проблема да навлезе навътре и достигна до завидна дълбочина. Сцената, това „*дяволско минно поле*” може да бъде и „*майка*” и „*мащеха*”. Случайни успехи няма. Има къртовски труд, фанатична отдаденост и подготвеност за изключителното напрежение и риск. И само тогава артистът може да премине в онова „*благословено*” творческо пространство, което оправдава нечовешките усилия. *Чернаев* като роден мислител и анализатор, може да бъде **и е** изключително полезен за своите студенти и възпитаници. Чрез неговите изстрадани умения, те бързо попиват основни истини и се въоръжават със задължителните знания и психични защиты.

Досегашният му професионален път е със *силен педагогически принос* при разглеждането на цялата проблематика на музикално-възпитателния процес през призмата на сцената. Желанието да се изведат позитивните моменти, които разкриват отговорността на музикалната педагогика и методите за предаване на майсторство и опит на следващите поколения са достойна кауза.

Интересен е специфично-артистичният поглед върху феномена – *сцената* – и необикновено личният, автентичен разрез на тази необятна тема. ***Изстраданото човешко и музикантско присъствие, буквално зад всеки извод***, придава на това изследване особена стойност, почти непозната за стандартните музиколожки анализи.

Отново се спирам на издадената през 2011 книга, която бе и в основата за неговия дисертационен труд, довел до получаването на степента „*доктор*”. Правя го, защото още в началото казах, че за най-високата академична длъжност е редно да се намери и изтъкне личен, специфичен принос. Намирам, че сценичните проблеми са в основата на успешното развитие на пианистите-студенти, а точно те са и реалните потерпевши и обратното – евентуалните победители при качествен педагогически процес в Клавирната катедра, в която е обявен и настоящият конкурс. Оказва се, че професионалното развитие до този момент на *Чернаев* най-пълно отговаря на потребностите на обучаваните.

За *Илия Чернаев* винаги съм казвала, че е един от най-интересните педагози в Музикалната академия и считам, че е личност с огромен потенциал и е извънредно полезен за общата ни образователна кауза.

Любовта му към музиката, усещането за необятността на съвременните творчески открития, голямата ерудиция, харизматичната личност на *Чернаев* са много силен

приносен момент сами по себе си, защото чрез тази енергийна субстанция цялостното негово присъствие в българския музикален живот се одухотворява и директно резонира и въздейства, особено на по-младите музиканти, жадни да бъдат водени и готови да „поемат” знания.

Доц. д-р Чернаев щастливо съчетава изпълнителя, педагога и публициста в своята професионална реализация. Личните му качества, с които е успял да изведе напълно творческия си капацитет, заслужават адмирация. Способността му да фокусира многопосочна, с доказани качества стойностна дейност отговарят на предявените от ЗРАСРБ и Правилника за неговото приложение изисквания за придобиване на академичната длъжност „професор”.

Всичко това ми дава основание ДА ПРЕПОРЪЧАМ на уважаемото Научно жури ДА БЪДЕ ПРИСЪДЕНА на единствения кандидат в конкурса

доц. д-р Илия Чернаев
академичната длъжност „професор”.

София, декември 2016

проф. Стела Димитрова-Майсторова